

Upphandlingar för lokala ordningsvakter

Författare: Sten Storgårds, näringspolitisk expert Säkerhetsföretagen, 2020-10-01.

Inledning

Kommuner och regioners roll i det lokala trygghetsskapandet har länge blivit allt större. Vid sidan om ett stort antal sociala uppgifter ansvarar kommuner även för räddningstjänst och planering för krishantering och civilt försvar. Det innebär arbete för trygghet genom både mjukare socialt arbete och hårdare ordningsskapande. En modell som blir allt vanligare att investera i för säkerhet och trygghet för kommunernas skattebetalare på allmänna ytor är genom avtal med auktoriserade bevakningsföretag. Dessa företag har säkerhet och bevakning som kärnverksamhet med beprövad ledning av ordningsvaktsarbete och annan bevakning.

Uppdraget att komplettera polis med ordningsvakter innebär ökande och speciella krav på den enskilda personalen. Sådana uppdrag fungerar väl men måste i upphandlingen tillåtas möjliggöra en bredare kompetens hos personalen. Sådant har skett med gott resultat i bland annat Stockholm med utbyggd utbildning och handplockade medarbetare.

Ordningsvakter ska enligt lag medverka till att upprätthålla allmän ordning. Det innebär att komplettera polisen med vissa polisiära uppgifter. I uppdrag åt det offentliga att arbeta på allmän plats och i människors vardag innebär detta höga förväntningar på kompetens och kvalitet.

Enligt Upphandlingsmyndighetens statistik för offentlig upphandling har kommunernas intresse i att bekosta trygghetsarbete ökat stort de senaste åren. Mellan åren 2015 och 2018 ökade de utbetalda beloppen från kommuner till företag för bevakning och säkerhetstjänst samt företag för säkerhetssystemtjänster med över 400 miljoner kronor om året.

Utbetalda belopp från kommuner till utomstående organisationer, 2015–2018 (miljoner kronor)

Näringsgren	2015	2016	2017	2018
Företag för bevakning och säkerhetstjänst	944 722	1 007 362	994 968	1 099 591
Företag för säkerhetssystemtjänster	701 799	713 487	734 783	952 535
Summa	1 646 521	1 720 849	1 729 751	2 052 126

Förväntningar på kommunalt anlitade ordningsvakter

Ordningsvakter som yrkesgrupp kan arbeta med relativt olika arbetsuppgifter beroende på uppdrag, kund och plats. Med samma grundutbildning och befogenheter vid områden enligt lagen om ordningsvakter (LOV) får ändå förväntningarna bedömas som olika beroende på bevakningsområde och uppgift.

I kommunala uppdrag och bevakning av så kallade LOV3-områden (områden där ordningsvakter får arbeta med befogenhet enligt §3 LOV) kommer personalen att arbeta nära allmänheten och med bredare trygghetsskapande uppgifter genom patrullering och komplettering till polisen.

Samverkan med polis är en nyckel för att lyckas med dessa uppdrag. Genom gemensamma utsättningar, konstruktiv och kontinuerlig dialog med polisen samt gemensamma mål kan kommunen investera i ökad trygghet genom ordningsvakter. Att lyckas med de förväntningarna

är samtidigt inte det lättaste utan innebär höga förväntningar på personal och arbetsledare. Det i sin tur innebär krav på erfarenhet och kvalitet.

Kvalitetskriterier behövs

Vid offentlig upphandling finns några kriterier enligt lagen om offentlig upphandling som den upphandlande myndigheten får ta hänsyn till vid val av leverantör. Den leverantör som tilldelas kontrakt ska vara den vars anbud är det ekonomiskt mest fördelaktiga för myndigheten.

Vilket anbud som är det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet ska utvärderas på någon av följande grunder:

1. bästa förhållandet mellan pris och kvalitet,
2. kostnad, eller
3. pris.

De tre olika grunderna lämpar sig för olika slags upphandlingar beroende på varan eller tjänstens komplexitet. Lagen ger goda möjligheter att anpassa upphandlingen efter behov inom lagens snäva krav på ekonomisk fördelaktighet för myndigheten.

Vid upphandling av en tjänst som ska genomföra så pass krävande uppgifter som att medverka till att upprätthålla allmän ordning blir kvalitet en aspekt som inte går att förbise. Personalen arbetar i kontakt med allmänheten kontinuerligt och medarbetarna behöver förutsättningar för att kunna uppfylla de förväntningar som ställs i det mötet.

Sociala förmågor

Ordningsvakter i kommunala uppdrag som patrullerar och bevakar offentliga platser såsom torg eller väntplatser för kollektivtrafik får också ett bredare socialt ansvar. Mobila ordningsvakter i Stockholms stads uppdrag beskriver sin roll som en koppling mellan sociala myndigheter och den hårda ordningsmakten. Ordningsvakterna kan arbeta mjukare än polisen men hårdare än socialen. För att det ska lyckas krävs särskilt kompetent personal.

Det har i lyckade fall skett genom en noggrann rekrytering där personal handplockats till just detta uppdrag. Seriösa aktörer på marknaden har aktivt byggt upp nya verksamheter som ska möta kommunens behov. Att lyckas med det kräver extra stort engagemang och urvalet vid en upphandling för sådana uppdrag blir därför särskilt viktig.

Speciellt erfaren personal som arbetat i yrket längre tid kan vid en rekrytering av ett seriöst etablerat säkerhetsföretag lockas till uppdraget. För dem kan ett sådant uppdrag innebära en utveckling i karriären vilket också gynnar långsiktig rekrytering av ordningsvakter på det hela. Leverantörens förmåga till en lyckad rekryteringsprocess bör vägas in som urvalsfaktor vid upphandlingar.

Vidareutbildningar

För att uppnå effekt och leva upp till de förväntningar som ställs på offentligt upphandlade ordningsvakter är specialiserade vidareutbildningar ett bra verktyg. Genom specialiserade och anpassade utbildningar kan den särskilda roll som denna yrkesgrupp har tillvaratas. Leverantörers förmåga och erfarenhet att vidareutveckla personal bör vara en urvalsfaktor vid upphandlingar.

Det gäller bland annat ordningsvakterna som tjänstgör i SL-uppdraget som erhåller kompletterande utbildning utöver den obligatoriska ordningsvaktsutbildningen inom vissa områden som av uppdragsgivaren anses vara särskilt angelägna för denna personal. I deras fall innebär det en obligatorisk 2-dagarsutbildning som bland annat innehåller kollektivtrafikkunskap, avtalskunskap, SL:s trygghetscentrals rutiner, konflikthantering och hantering av utrustning.

Även Stockholms stad i uppdraget med mobila ordningsvakter bekostar en tre veckors kompletterande utbildning från Stockholms stad, Region Stockholm och Polismyndigheten. Utbildningen omfattar bland annat konflikthantering, likabehandling och antidiskriminering, första hjälpen vid psykisk ohälsa, sexualbrott och terrorattentat.

En god upphandling

De kvalitetsfaktorer som utgör grund för en välfungerande kommunalt anlitad ordningsvaktsresurs måste för en god upphandling finnas i kravprofilen. Lagen om offentlig upphandling ger goda möjligheter att väga pris och kvalitet för ett rimligt resultat där kommunal ekonomi samspejar med den effekt som uppdraget ska uppnå.

Bland kvalitetsfaktorer att ta hänsyn till finns bland annat arbetsledning, fordon och förståelse för uppdraget. Också ovan nämnda möjligheter till vidareutveckling och karriärvägar för personalen bidrar till ökad kvalitet.

Att vid en upphandling av dessa tjänster endast ta hänsyn till pris innebär att kommunen inte kommer åt de leverantörer som med erfarenhet och fordrad seriositet kan vinna upphandlingen. I stället riskerar kommunen att skapa en lågprismarknad för aktörer som inte kan uppfylla de politiska målsättningarna att öka tryggheten lokalt.

För en god upphandling som uppfyller målen krävs därför upphandlingskriterier där kvalitet och pris måste balansera. På så sätt kan en sund konkurrens gynnas mellan flera prisvärda aktörer med möjlighet att leverera trygghetsskapande verksamheter lokalt.